

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

13. Qualiter hæc gratia se habeat ad vnionem, an scilicet subsequatur, vel præcedat.
-

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

In responsione ad secundum eiusdem articuli adverte, quod quia in litera gratia Christi relata ad proprium finem, excludit melius se: & tamen comparatur aliquid maius seu melius se, ideo manifeste litera illa docet gratiam Christi dupliciter posse considerari. Primum, secundum id quod in se est, hoc est secundum propriam incitabilem entitatem, qua est tale ens inter entia uniuersa, & sic potest aliquid esse nobilius ens, quam ipsa sit: imo omnis substantia est nobilior secundum sui generis rationem illa, cum sit essentialiter accidens. Alio modo, secundum id, ad quod ipsa sua entitas tanquam perfectio nis ordinatur, ut ad proprium finem. Et sic non potest fieri aliquid maius, aut melius illa: quoniam siuapte natura commensurata est vnioni personali Dei, ut proprio fini, qua nihil esse potest melius. Et ut melius percipias, quae in litera subiunguntur, peripicaciter attendendum est, a diuina sapientia dupliciter aliquid ordinatum, quantum est ex parte rei ordinatae ad vnionem personalem filij Dei, vel per se, ut perfectio gratiae secundum se: vel per accidens, ut humana natura. Per accidens siquidem euenit, quantum est ex parte humanae naturae, ut complaceret Deo illam eligere ad vnionem personalem sui: quoniam ipsa natura humana secundum se nullam habet proportionem, aut commensurationem ad assumptibilitatem: quia nullam habet potentiam passiuam ad ea, quae omnem naturalem ordinem transcendunt: sed diuina charitas ac sapientia eleuauit illam, ordinando ipsam, ut assumeretur. Gratia autem secundum se totaliter perfecta, quia ex proprii ordinis vigore supernaturalis ac diuini ratione, ad supernaturalem ad diuinum quid ordinatur, par est, ut siuapte natura ad vnionem personalem in sui summa plena perfectione ordinetur ac commensuretur, ac per hoc non per accidens, sed per se a diuina sapientia ad vnionem personalem ordinatur. Et ideo in litera dicitur, quod vnioni personali correspondet sufficienter talis mensura gratiae, hoc est, gratia in summo secundum se, secundum diuinam sapientiam ordinem, quo omnia disposuit ab aeterno suauiter. Quocirca quantumque aliquod ens in se secundum suam intrinsecam entitatem melius gratia, quae est in Christo, fieret: non fieret tamen ens siuapte natura ordinatum per se ad melius, quam ordinetur perfectio, quae in Christo est gratiae, & hoc aperte intendit litera per se intellecta.

In responsione ad tertium adverte, quod similitudo profectus Christi, quod ad sapientiam, gratiam, & aetatem in litera asseritur quod ad partem affirmatiuam, scilicet quod proficiebat quod ad effectus aetatis, sicut quod ad effectus sapientiae & gratiae. & hoc constat esse uerissimum, quoniam opera sua contona aetati faciebant: sed non asseritur quod ad partem negatiuam, scilicet quod non proficiebat secundum aetatem ipsam, sicut non proficiebat secundum ipsam sapientiam seu gratiam: quoniam constat quod

esset falsum hoc, nam Christus vere proficiebat ipsa aetate: quoniam secundum aetatis mensuram corporalis progressus est: constat enim Christum vere primo infantem, deinde puerum, inde adolecentem, atque in virum tandem perfectum emeruisse (sicut ceteros homines) sensim & per incrementa temporum, augere naturali uirtute membra, roburque uiribus ministrante.

gratia habitualis in Christo non subsequatur vnionem. Idem enim non sequitur ad seipsum: sed haec gratia habitualis, uidetur eadem esse cum gratia vnionis: dicit enim August. in lib. de Praedesti. * Sanctorum, Ea gratia fit ab initio fidei suae homo quicumque Christianus, qua gratia homo ille ab initio suo factus est Christus. Quorum duorum primum pertinet ad gratiam habitualement, secundum ad gratiam vnionis, ergo uidetur, quod gratia habitualis non subsequatur vnionem.

Præterea. Dispositio praecedit perfectionem tempore, vel saltem intellectu: sed gratia habitualis uidetur esse sicut quaedam dispositio humanae naturae ad vnionem personalem, ergo uidetur, quod gratia habitualis non subsequatur vnionem, sed magis praecedat.

Præterea. Commune est prius proprio: sed gratia habitualis est communis Christo & alijs hominibus, gratia autem vnionis est propria Christo, ergo prior est secundum intellectum gratia habitualis quam ipsa vnio, non ergo sequitur eam.

SED CONTRA est, quod dicitur Iſa. 42. Ecce seruus meus, suscipiam eum: & postea sequitur, Dedi Spiritum meum super eum, quod quidem pertinet ad donum gratiae habitualis. Vnde relinquatur, quod susceptio naturae humanae in vnitatem personae, praecedat gratiam habitualement in Christo.

prior altero, sed quo alter est ab altero. Missiones autem ad ea, quae sunt extra Trinitatem respicientes, proprietatem etiam & posterioritatem naturae in suis rationibus ac rebus admittunt. Secundum praesentia denatis est prior splendore eius: sed unio est ipsa praesentia, gratia habitualis, splendor eius, ergo. Tertio, Actio & gratia ad ipsam ordinans praesupponit hypostasim, ergo gratia habitualis praesupponit vnionem. Antecedens probatur: quia actiones sunt suppositorum, Consequentia uero: quia gratia vnionis facit hypostasim in natura humana.

Vbi caute perspice, quod aliud est dicere non praesupponit hypostasim: & aliud est dicere, non praesupponit hypostasim in natura humana. Gratia enim vnionis praesupponit, non facit hypostasim uerbi Dei, quae sola in Christo hypostasis est: sed eadem gratia vnionis non praesupponit, sed facit in Christo hypostasim in humana natura, dum facit quod persona filij Dei sit non solum persona diuina, sed etiam persona humana, dum facit quod subsistat non solum in natura diuina, sed etiam in natura humana. Et hoc est quod in litera dicitur, & super hoc ratio fundatur, intendens quod actio humana supponit hypostasim humanam &c.

In responsione ad secundum eiusdem articuli, habet quod gratia in Christo non habet rationem dispositionis respectu vnionis, sed habet rationem naturalis proprietatis, sicut calor conueniens formam ignis. Et hoc bene nota.

In responsione ad 3. occurrit reddenda ratio tot dictorum de gratia vnionis. Dicitur enim de ipsa in hoc articulo in principio Tertia S. Thomae. F 4 corporis,

Super Quaestione 7 Articulum tertium decimum.

Cap. 15. ante medium, tom. 7.

Titulus clarus est.

In corpore vnica est conclusio responsiua quaesita, Gratia vnionis in Christo praecedit gratiam habitualement, non ordine temporis, sed naturae & intellectus. Probatur tripliciter. Primum, Missio filij est prior naturae ordine, missione Spiritu sancti, ergo gratia vnionis, & cetera. Antecedens probatur: quia Spiritu sanctus procedit naturae ordine a filio, & dilectio a sapientia. Consequentia uero: quia secundum ipsam vnionem attenditur missio filij, & secundum gratiam habitualement attenditur missio Spiritu sancti.

Vbi nota, quod caute loquitur in litera Auctor, dum missiones ordinat, secundum prius & posterius naturae: processiones autem filij & Spiritu sancti ordinat quidem naturae ordine, sed non secundum prius & posterius: quia ut in vigesima dist. primi sen. dicitur, in diuinis est ordo naturae, non quo alter est

ARTICVLVS XIII. Qualiter gratia Christi habitualis se habeat ad vnionem.

AD TERTIVM DECIMUM sic proceditur. Videtur, quod

potentiam passiuam ad ea, quae omnem naturalem ordinem transcendunt: sed diuina charitas ac sapientia eleuauit illam, ordinando ipsam, ut assumeretur. Gratia autem secundum se totaliter perfecta, quia ex proprii ordinis vigore supernaturalis ac diuini ratione, ad supernaturalem ad diuinum quid ordinatur, par est, ut siuapte natura ad vnionem personalem in sui summa plena perfectione ordinetur ac commensuretur, ac per hoc non per accidens, sed per se a diuina sapientia ad vnionem personalem ordinatur. Et ideo in litera dicitur, quod vnioni personali correspondet sufficienter talis mensura gratiae, hoc est, gratia in summo secundum se, secundum diuinam sapientiam ordinem, quo omnia disposuit ab aeterno suauiter. Quocirca quantumque aliquod ens in se secundum suam intrinsecam entitatem melius gratia, quae est in Christo, fieret: non fieret tamen ens siuapte natura ordinatum per se ad melius, quam ordinetur perfectio, quae in Christo est gratiae, & hoc aperte intendit litera per se intellecta.

In responsione ad tertium adverte, quod similitudo profectus Christi, quod ad sapientiam, gratiam, & aetatem in litera asseritur quod ad partem affirmatiuam, scilicet quod proficiebat quod ad effectus aetatis, sicut quod ad effectus sapientiae & gratiae. & hoc constat esse uerissimum, quoniam opera sua contona aetati faciebant: sed non asseritur quod ad partem negatiuam, scilicet quod non proficiebat secundum aetatem ipsam, sicut non proficiebat secundum ipsam sapientiam seu gratiam: quoniam constat quod

esset falsum hoc, nam Christus vere proficiebat ipsa aetate: quoniam secundum aetatis mensuram corporalis progressus est: constat enim Christum vere primo infantem, deinde puerum, inde adolecentem, atque in virum tandem perfectum emeruisse (sicut ceteros homines) sensim & per incrementa temporum, augere naturali uirtute membra, roburque uiribus ministrante.

gratia habitualis in Christo non subsequatur vnionem. Idem enim non sequitur ad seipsum: sed haec gratia habitualis, uidetur eadem esse cum gratia vnionis: dicit enim August. in lib. de Praedesti. * Sanctorum, Ea gratia fit ab initio fidei suae homo quicumque Christianus, qua gratia homo ille ab initio suo factus est Christus. Quorum duorum primum pertinet ad gratiam habitualement, secundum ad gratiam vnionis, ergo uidetur, quod gratia habitualis non subsequatur vnionem.

Præterea. Dispositio praecedit perfectionem tempore, vel saltem intellectu: sed gratia habitualis uidetur esse sicut quaedam dispositio humanae naturae ad vnionem personalem, ergo uidetur, quod gratia habitualis non subsequatur vnionem, sed magis praecedat.

Præterea. Commune est prius proprio: sed gratia habitualis est communis Christo & alijs hominibus, gratia autem vnionis est propria Christo, ergo prior est secundum intellectum gratia habitualis quam ipsa vnio, non ergo sequitur eam.

SED CONTRA est, quod dicitur Iſa. 42. Ecce seruus meus, suscipiam eum: & postea sequitur, Dedi Spiritum meum super eum, quod quidem pertinet ad donum gratiae habitualis. Vnde relinquatur, quod susceptio naturae humanae in vnitatem personae, praecedat gratiam habitualement in Christo.

9. dist. 13. q. 3. art. 1. q. 3. & op. 1. cap. 27. & op. 60. cap. 3.

corporis, quod gra-
tia vnionis est ipsa
vnio, & in hac re-
sponfione, quod est
supra omne genus,
& in artic. 11. huius-
met questionis, quod
est infinita, secun-
dum quod ipsa per-
sona Verbi est infi-
nita, & in art. 6. que-
stio. sexta in corpo-
re dictum est, quod
gratia vnionis est ip-
sum esse personale,
quod gratis diuini-
tus datur humanae na-
turae in persona ver-
bi, & in art. 12. qua-
estio. 3. ad tertium, di-
citur quod gratia vn-
ionis est causata a
tota Trinitate, quod
& hic replicatur in
corpore articuli, dū
principium approp-
riatū gratiae vnio-
nis, ponitur perso-
na Filij. hac siqui-
dem dicta licet dif-
ferentia inter se vi-
deantur, facile ta-
men distincte perspi-
cientibus appareat,
quod gratia vnio-
nis duo in se con-
dit, scilicet esse ver-
bi personaliter ter-
minans humanita-
tem Christi, & com-
positionem seu con-
iunctionem vtrius-
que, nec loquor de
terminatione, con-
iunctione, aut vnio-
ne, quae est relatio,
sed de fundamento,
quod est esse Deum
& hominem, quod
constat esse substanti-
am, & praedicta duo
in se claudere, scili-
cet personam vni-
tam & ipsam con-
iunctionem: de hu-
iusmodi enim vnio-
ne in litera dicitur,
quod est esse perso-
nale, quod est infini-
ta simpliciter, sicut
ipsa persona diuina,
quod est supra om-
ne genus, quoniam
hoc fundamentum
relationis vnionis ni-
hil aliud est, quam
vnum esse Deum &
hominem in esse di-
uino personali. Vnū
autem, cum nihil po-
tuit addi super
ens quod vnum di-
citur (vt dicitur in 4.
Metaphys.) con-
sequens est, quod ni-
hil in proposito ad-
dat super esse per-
sonale verbi: ac per
hoc vnio pro suo
principali sumpta,
scilicet pro ipsa re,
in qua vniuntur &
sunt vnum ens, vna
persona, ambę natu-

Q. 3. artic.
10. & q. 6. ar-
tic. 6.

Q. 4. artic.

Loco citato
in argum.

RESPON. Dicendum, qd vnio
humanae naturae ad diuinam perso-
nam (quam supra * diximus esse
ipsam gratiam vnionis) praecedit
gratia habitualem in Christo, non
ordine temporis, sed naturae & in-
tellectus. Et hoc triplici ratione:
primò quidem, secundum ordinē
principiorum vtriusque. Principi-
um enim vnionis est persona Fi-
lij, assumens humanam naturam,
quae secundum hoc dicitur esse in
mundum, quod humanam natu-
ram assumpsit. Principium autem
gratiae habitualis, quae cum chari-
tate datur, est Spiritus sanctus, qui
secundum hoc dicitur mitti, quod
per charitatem mentem inhabitat.
Missio autem Filij secundum ordi-
nē naturae, prior est missione Spi-
ritus sancti, sicut ordine naturae Spi-
ritus sanctus procedit a Filio, & a
sapientia dilectio. Vnde & vnio p-
sonalis, secundum quam intelligi-
tur missio Filij, est prior ordine na-
turae habituali gratia, secundū quā
intelligitur missio Spiritus sancti.
Secundò, accipitur ratio huius or-
dinis ex habitudine gratiae ad suā
causam. Gratia enim causatur in
homine ex praesentia diuinitatis, si-
cut lumen in aere ex praesentia so-
lis. vnde dicitur Ezech. 43. Gloria
Dei Israel ingrediebatur per viam
Orientalem, & terra splendebat a
maiestate eius. Praesentia autem
Dei in Christo intelligitur secun-
dum vnionem humanae naturae ad
diuinam personā: vnde gratia ha-
bitualis Christi intelligitur, vt con-
sequens hanc vnionē, sicut splen-
dor solem. Tertio, ratio huius or-
dinis sumi potest ex fine gratiae: or-
dinatur enim ad bene agendum.
Actiones autem sunt supposito-
rum & indiuiduorum. Vnde actio,
& per consequens gratia ad ipsam
ordinās praesupponit hypostasim
operantem. Hypostasis autem nō
praesupponitur in humana natura
ante vnionem, vt ex supra dictis pa-
tet. * Et ideo gratia vnionis secun-
dum intellectum praecedit gratia
habitualem.

AD PRIMVM ergo dicendum,
qd Aug. tibi gratiam nominat gra-
tuitam Dei voluntatem, gratis be-
neficia largientē. Et propter hoc,
eadem gratia dicit hominē quē-
cūque fieri Christianum, qua gra-
tia factus est homo Christus: quia
vtrumque gratuita Dei voluntate
absque meritis factum est.

AD SECVDVM dicendum, quod
sicut dispositio in via generationis
praecedit perfectionem, ad quam
disponit in his, quae successiue p-

ficiuntur, ita naturaliter perfectio-
nem sequitur, quam aliquis iam
consecutus est: sicut calor qui fuit
dispositio ad formam ignis, est ef-
fectus profluens a forma ignis iam
praesistentis. Humana autem na-
tura in Christo vnita est personae
verbi a principio, absq; successio-
ne. Vnde gratia habitualis non in-
telligitur vt praecedēs vnionē, sed
vt consequens eam, sicut quaedam
pprietas naturalis. Vnde & Aug.
dicit in Enchir. qd gratia est quo-
dāmodo Chro homini naturalis.
AD TERTIVM dicendum, quod
commune est prius proprio, si v-
trumque sit vnius generis: sed in
his, quae sunt diuersorum generū,
nihil prohibet propriū esse prius
communi. Gratia autem vnionis
non est in genere gratiae habitua-
lis: sed est supra omne genus, sicut
& ipsa diuina persona. Vnde hoc
propriū nihil prohibet esse prius
communi: quia non se habet per
additionem ad commune, sed po-
tius est principium & origo eius,
quod est commune.

QVAESTIO VIII.
De Gratia Christi, secundum quod est
caput Ecclesiae, in octo articu-
los diuisa.

DEINDE considerandum
est de gratia Christi, se-
cundum quod est caput
Ecclesiae.

- ¶ Et circa hoc quaeruntur octo.
- ¶ Primo, Vtrum Christus sit ca-
put Ecclesiae.
- ¶ Secundo, Vtrum sit caput ho-
minum, quantum ad corpora: uel
solum quantum ad animas.
- ¶ Tertio, Vtrum sit caput omnium
hominum.
- ¶ Quarto, vtrū sit caput angelorū.
- ¶ Quinto, Vtrum gratia Christi,
secundum quam est caput Eccle-
siae, sit eadem cum gratia habitua-
li eius, secundum quod est quidā
homo singularis.
- ¶ Sexto, Vtrum esse caput Eccle-
siae, sit proprium Christo.
- ¶ Septimo, Vtrum diabolus sit ca-
put omnium malorum.
- ¶ Octauum, Vtrum Antichristus
etiam possit dici caput omnium
malorum.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum Christus sit caput Ecclesiae.

AD PRIMVM sic proceditur.
Videtur, quod Christo secū-
dum qd est homo, non competat

ra, infinita est, supra
omne genus est, esse
verbi est, esse perso-
nale est: pro eo ve-
rò, quod addit, ipsa
vnio super re, in qua
est vnio, temporale qd
est, causatum a tota
Trinitate secundum
re, & per appropria-
tionem a Filio, gra-
tis concessum huma-
ne naturae est.
¶ De quo quid sit su-
perius declaratum est,
balbutiendo ramen.
Consona igitur sunt
omnia Auctoris di-
cta de vnione seu v-
nionis gratia, sanē
intellecta.

¶ Super Quaestione
8. Articulum pri-
mum.

TITULUS primi ar-
ticuli clarus est.
In corpore ar-
ticuli primi respon-
det Auctor directe
quae sit vnica cōclu-
sione. Secundo de-
clarat terminū vni
conclusionis. Est igitur
cōclusio respon-
sua, Christus caput
Ecclesiae dicitur em
similitudinē huma-
ni capitis. Probatur,
sicut tota Ecclesia di-
citur vni corpus ad
Rom. 12. secundum
similitudinē corpo-
ris humani, ita con-
sequens est, qd Chri-
stus dicatur caput
Ecclesiae secundum
similitudinē huma-
ni capitis.
¶ Vbi nota, qd esse
caput nō dicitur de
Christo proprie, sed
metaphorice: sicut
etiam esse vni cor-
pus dicitur metapho-
rice de Ecclesia, &
propterea non multa
op^o est discussio-
ne in re hac. Termi-
nus autem in conclu-
sione positus, qui decla-
ratur in litera, est ly
secundum similitudi-
nem ad humanū ca-
put: declaratur siqui-
dem, quod similitu-
do ista attenditur ad
tria, scilicet ordinē,
perfectionē, & vir-
tutem.

¶ Vbi scito primò,
qd in corpore huma-
no considerat ordo,
non originis, sed fi-
us: & ideo in litera
dī: qd caput est pri-
mū membrū, incipien-
do a superiori. pro-
culdubio em situm,
& ar. 1. 6.
Et op. 1. 6.
223. Et op.
60. cap. 1.
1. cor. 11.
& Ephe-
sian. 4.
anima-

Lit. de T.
nic. 12.
te m. d.
37

Infr. q. d.
artic. 1. cor.
q. 49. artic.
1. cor. 11.
1. cor. 11.
1. cor. 11.
1. cor. 11.
1. cor. 11.
1. cor. 11.
1. cor. 11.